

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ ENGELLİ ÖĞRENCİ BİRİMİ

ENGELLİ ÖĞRENCİLERE DESTEK İÇİN ÖĞRETİM ELEMANI KILAVUZU

İLETİŞİM

E-Mail : eob@baskent.edu.tr
İnstagram: [baskentengelliogrencibirimi](https://www.instagram.com/baskentengelliogrencibirimi)
Web : <http://eob.baskent.edu.tr/>
Telefon : 0 312 246 67 69

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ

GİRİŞ

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ ENGELSİZ YAŞAM OLANAKLARI

- Sağlık Hizmetleri
- Kütüphane
- Çevre Düzenlemesi
- Teknoloji Donanımı ve Derslikler
- Tuvaletler
- Sosyal Alanlar
- Yemekhane-Kafe
- Yurtlar
- Sivil Savunma
- Kariyer
- Uluslararası İlişkiler ve Değişim
- Sosyal-Kültürel, Sportif Faaliyetler

ENGELLİ ÖĞRENCİ BİRİMİ

- Amaçlar
- Hizmetler

ENGELLİ ÖĞRENCİLERİN EĞİTİM HAKLARI

ENGELLİ ÖĞRENCİLERİN SORUMLULUKLARI

- Beyan Verme
- Hizmetlere Erişim Başvuruları
- Engelli Öğrenci Temsilcisi

ÖĞRETİM ELEMANLARININ SORUMLULUKLARI

- Etkin Öğretim Ortamı Sağlama
- Kapsayıcı Ders İzlenesi Düzenleme
- Online Eğitim İlkeleri
- Danışmanlık Hizmeti Alma İlkeleri
- Adil Ölçme ve Değerlendirme İlkeleri

KAPSAYICI ÖĞRETİM VE UYGULAMA İLKELERİ

ENGEL TÜRLERİ VE GEREKSİNİMLER

- Görme Yetersizliği
- İşitme Yetersizliği
- Otizm
- Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu
- Hareket Engeli
- Süreçen Hastalıklar
- Duygusal-Ruhsal Dezavantajlılık-Yetersizlik
- Zihinsel Yetersizlik
- Diğer Yetersizlik Durumları

EKLER:

- **B.Ü. Engelli Öğrenci Birimi Yönergesi**
- **B.Ü. Engelli Öğrenci Başvuru Formu**
- **B.Ü. Akademik Uyarlama Mektubu**
- **BÖGEM**
<http://bogem.baskent.edu.tr/kw/index.php>
Akademisyen ve Öğrencilere Yönelik Eğitim programları
http://bogem.baskent.edu.tr/kw/menu_icerik.php?birim=581&menu_id=1
1
- **Türkiye Engelsiz Bilişim Platformu**
<https://www.engelsizbilisim.org/>
Engelsiz Ders Materyalleri Hazırlama
<https://www.engelsizbilisim.org/erisilebilir-ders-materyali-egitim-serisi-videolari-yayimlandi/>
- **Erişkinler İçin Engellilik Değerlendirmesi Hakkında Yönetmelik**
<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/02/20190220-2.htm>
- **YÖK Mevzuatı**
<https://engelsiz.yok.gov.tr/>
Yükseköğretim Kurumları Engelliler Danışma Ve Koordinasyon Yönetmeliği
<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=14214&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>
- **Kişisel Verileri Koruma Kanunu** <https://www.kvkk.gov.tr/>

ÖNSÖZ

Başkent Üniversitesi “*bilimin nesnellliğini benimseyen, ulusal bilince sahip, araştırmacı, sorgulayıcı, üretken, akla ve bilime saygılı, çözümleyici ve bütünleştirici düşünce yapısına sahip, insan ve çevre haklarına duyarlı, evrensel hukuka saygılı, yaratıcı ve yenilikçi, ayrıca Atatürk İlkelerine bağlı bireyler yetiştirmek; eğitim-öğretim, araştırma-geliştirme ve bilimi yayma etkinlikleri aracılığıyla Türk toplumunun teknolojik, sosyo-ekonomik ve kültürel düzeyinin yükseltilmesine, insan sağlığının iyileştirilmesine, insan ve çevresel haklarının geliştirilmesi ve korunmasına, topluma hizmetin yaygınlaşmasına katkıda bulunmak*” misyonunu gerçekleştirmek üzere üç stratejik faaliyet alanı tanımlanmıştır;

1. Bilimsel üretim,
2. Öğrenmeyi mükemmelleştirmek,
3. Toplumun gereksinimlerine yanıt vermek.

Bu bağlamda tüm öğretim faaliyetlerinde olduğu gibi engelli öğrencilerimizin gereksinim duydukları her alanda yüz yüze ve uzaktan-dijital ortamlarda öğrenmeyi mükemmelleştirme stratejik bir faaliyet alanıdır.

2006 yılından bu yana engelli öğrencilerin eğitim öğretim süreçleri boyunca gereksinimlerine yönelik çalışmalar Rektör Yardımcısı başkanlığı ve sorumluluğunda Engelli Öğrenci Birimi (EÖB) tarafından yürütülmektedir. Engelli öğrencilerimizin üniversiteye ilk kayıt anından itibaren EÖB’ne bildirimde bulunma ve gereksinimlerine yönelik taleplerini iletebilmeleri mümkün olmaktadır. Öğrenci gereksinimlerine göre gerek akademik gerekse sosyal alanlara ve sportif ve kültürel faaliyetlere erişilebilirlik konusunda sürekli iyileştirme benimsenmiştir. Engelli öğrenciler için ulaşılabilir olmak, gerek engellilik raporlarının beyanı ve gerekse akademik süreçlerine yönelik uyarılama-yapılandırma gerektiren özel gereksinimlerinin paylaşılmasını teşvik etmek ve ihtiyaçlarının giderilebilmesi konusunda sürekli yeni önlemler alınmaktadır. Süreç içinde her bir akademik ve idari birimden temsilcilerle işbirliğine dayalı çalışmalar yürütülmeye başlanmıştır.

Sürekli iyileştirme değerimiz doğrultusunda engelli öğrencilerimiz için akademik ortamlarda destek hizmetlerini güçlendirmek ve artırmak için EÖB tarafından öğretim elemanı kılavuzu hazırlanmıştır. Kılavuz bilimsel bilgiler doğrultusunda ve üniversitemiz koşullarındaki gelişmelere bağlı olarak güncellenmelere açık biçimde yapılandırılmıştır.

Bu kılavuzun engelli öğrencilerimizin akademik etkinliklerini planlama ve yürütme konusunda öğretim elemanlarımıza yararlı olması dileğimizdir. Birlikte daha iyiye daha güzele...

GİRİŞ

Başkent Üniversitesi Engelli Öğrenci Birimi (EÖB) engelli öğrencilerimizin eğitim ve öğrenim süreçlerini kolaylaştırmak için gerekli tedbirleri almak; akademik, sosyal, kültürel ortamlara eşit fırsatlarla katılımlarını sağlamak için çalışmaktadır.

Üniversitemizin Bağlıca Kampüsü başta olmak üzere tüm kampüslerinde engelli öğrencilerimiz için erişilebilirliği sağlama ve güçlendirmek yönünde sürekli iyileştirme çalışmaları yapılmaktadır. Öğrencimizin engel durumunun kalıcı ya da geçici, tekil ya da çoğul nitelikte olmasına göre gereken fiziksel/barınma/sosyal/akademik vb. düzenlemeler konusunda öğrencinin beyan verdiği andan itibaren ivedilikle çalışılmaktadır.

Engelli öğrencinin gereksinimini gidermede doğrudan öğrenciye yönelik kaynak oluşturulması kadar öğrencinin akademik, kültürel, sportif ve sosyal etkinliklere erişimini sağlamada gereken uyarlamaların neler olduğunun saptanması ve karşılanması konusunda öğretim elamanlarına gereksinim duydukları kaynak ve desteklerin sunulması da EÖB görevleri arasındadır.

Evrensel İnsan Hakları gereği, Başkent Üniversitesi'nin vizyon ve misyon tanımları ile Yükseköğretim Kurulu mevzuatına uygun biçimde Engelli Öğrencilerimizin akademik erişilebilirlik düzeyini artırmaya destek olmak bu kılavuzun oluşturulmasında temel gerekçemizdir.

Bu kılavuzun, öğretim elemanları için engelli öğrencilere yönelik hizmetler kapsamında;

- Üniversite genelinde ve kendi akademik birimleri özelinde hangi olanaklara sahip olduğunu görmek,
- Öğrencilerin gereksinim alanlarını ve konularını değerlendirebilmek,
- Akademik, sosyal ve duygusal alanlarda öğrenciyi ve öğrenmesini güçlü kılacak kaynak, süreç, yöntem, tutum ve davranışları gözleyip yönetebilmek konusunda yol gösterici olacağı inancındayız.

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİNDE ENGELSİZ YAŞAM OLANAKLARI

Sağlık Hizmetleri

Üniversitemiz Bağlıca yerleşkesinde bulunan Medikososyal Merkezi tüm öğrenci ve personele yönelik birinci basamak sağlık hizmeti sunmaktadır. Kolaylıkla ulaşılabilir bir mekana sahip olan merkez 7 gün 24 saat kesintisiz çalışma esasıyla hizmet vermektedir. Görüşmeler güven içinde ve gizlilik ilkesine uyularak yürütülmektedir. Merkezde genel poliklinik ve dış poliklinik hizmetleri yanı sıra küçük cerrahi müdahalelerin yapılabildiği bir acil müdahale polikliniği ve ambulans hizmeti, kısa süreli yataklı sağlık hizmetlerinin verildiği yataklı bir bölüm ile hizmet sunulmaktadır. Sağlık hizmetleri ücretsiz olarak sağlanmakta olup öğrencilerin ilaçlı tedavileri kendilerinin sağlık güvence kurumlarınca karşılanmaktadır.

Başkent Üniversitesi öğrencileri, gerekli olduğu ve şehir merkezinde buldukları zamanlarda “Başkent Üniversitesi Sağlık Hizmetleri ve Yardımı Uygulama İlke ve Kuralları” http://www.baskent.edu.tr/mevzuat/yonerge/medikososyal_yong_16.pdf gereği öğrenci kimlikleri ile kendileri de direkt olarak Başkent Üniversitesi Ankara Hastanesi Acil Polikliniğine ve Genel Polikliniklere başvurabilmektedirler. Bu durumda öğrencinin resmi işlemleri daha sonra yapılmaktadır. Bölümünden aldığı Sevk Kağıdını Medikososyal Merkezinden ilgili bölüme sevk yazdırarak işlemlerini tamamlayabilirler. Uzman doktordan alınacak hizmet ücretsiz olup yapılan tetkik ve tedavi sürecinde öğrencinin bağlı bulunduğu sosyal güvence sistemi tarafından karşılanan bedelin farkı öğrenci tarafından karşılanmaktadır. Kampüs içi acil durumda Medikososyal Merkezinin 0 (312) 246 67 73 numaralı telefonu aranarak ambulans hizmetinden yararlanılabilmektedir. Kampüs içinde 112 Acil Çağrılarını da yapılabilmektedir.

Kampüs içinde psikososyal destek ve yönlendirme birimi olarak Psikolojik Danışma ve Rehberlik Merkezi (PDRM) ücretsiz hizmet sunmaktadır.

Kütüphane

Kütüphanemiz 12.500 m2 alana ve 1627 kişilik oturma kapasitesine sahiptir. Kütüphane zemini ve koridor aralıkları engelli bireylere uygundur. Kütüphanemizde görme engelli bireyler için tasarlanan Görme Engelliler Odasında özel donanım ve ekipmanlar bulunmaktadır. Hissedilebilir zemin, Braille baskılı küpeşte üzeri yönlendirme levhaları, asansör kullanım talimatı, kapı isimlikleri, bina bilgilendirme panosu, kat planı mevcuttur. Engelli WC, asansör, rampa ve engelli otoparkı bulunmaktadır.

Çevre düzenlemesi

Kampüsümüzde her binanın kendine ait engelli otopark alanları mevcuttur. Kaldırımlarda ve bina girişlerinde rampalar, korkuluklar bulunmaktadır. Engelli öğrencinin öğrenim gördüğü birime veya başka bir binaya erişimi konusunda herhangi bir acil ihtiyaç durumunda danışma görevlileri ve güvenlik görevlileri başta olmak üzere gereken destekler sağlanmaktadır.

Teknoloji donanımı ve derslikler

Engelli öğrencilere yönelik hizmet kapsamında kütüphane olanakları görme engelli öğrencilerimizin ihtiyaçlarını karşılayacak donanıma sahiptir.

İşitme engellilere yönelik taşınabilir “Döngü İşitme Yardımcı Sistemi” mevcuttur.

Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi binasında görme engellilere yönelik hissedilebilir kılavuz/iz yüzeyler Braille baskılı bina bilgilendirme panosu, kat planı, küpeşte üzeri yönlendirme levhaları, asansör kullanım talimatı ve kapı isimlikleri bulunmaktadır.

Binalarımızda asansör bulunmakla birlikte fiziksel-ortopedik engelli öğrencilerimizin dersliklere erişimini kolaylaştırma kapsamında mümkün olduğunca giriş kat derslikler kullanılabilir.

Tuvaletler

Kampüs içerisindeki her binada Kadın-Erkek Engelli WC mevcuttur.

Sosyal Alanlar

İşitme engelli bireyler için bütün salonlarımızda ve gerektiğinde dersliklerde kullanılmak için taşınabilir “Döngü İşitme Yardımcı Sistemi” bulunmaktadır.

Yemekhane-Kafeler-Yiyecek-İçecek Makinaları -ATM-Banka-Market

Özel diyet gereksinimi olan öğrenciler/çalışanlar için özel beslenme seçenekleri sağlanmaktadır.

Yiyecek-İçecek makinaları, ATM, Banka, Market engelli bireylerin kullanımına uygundur.

Yurtlar

Yurtlarımızda engelli öğrencilere uygun tek kişilik ve çift kişilik olmak üzere odalarımız, asansör mevcuttur.

Görme engellilere yönelik hissedilebilir kılavuz/iz yüzeyler Braille baskılı bina bilgilendirme panosu, kat planı, küpeşte üzeri yönlendirme levhaları, asansör kullanım talimatı ve kapı isimlikleri bulunmaktadır.

Yurtlarda kalmayıp gün içinde ihtiyacı olan engelli bireyler için oda kullanımını yönünde imkan sağlanmaktadır.

Sivil Savunma

Engelli öğrencilerimizin bilgisi Sivil Savunma Amirliği'ne bildirilmekte olup İş Sağlığı ve Güvenliği Birimi ile ortaklaşa acil ve afet durumlarında müdahaleye yönelik önlemler alınmaktadır.

Kariyer

Engelli öğrencilerimizin bilgisi Kariyer Merkezimize de bildirilmekte olup merkezimiz engelli öğrencilerin kariyerlerine yönelik çalışmalar yapmaktadır.

Uluslararası İlişkiler ve Değişim Programı

Engelli öğrencilerimize yönelik Erasmus imkanları ile ilgili yönlendirme yapılmaktadır.

Sosyal-Kültürel, Sportif Faaliyetler

Kampüsümüz içinde yapılan faaliyetlere katılım sağlamaları ve toplumsal duyarlılık oluşturmak amacı ile topluluklarımız (Engelim Olma Topluluğu, Duyarlı Başkent Topluluğu vb.) çeşitli çalışmalar yapmaktadır. Topluluklarımızın tanıtımı için üniversitemizde her eğitim öğretim yılı başında Öğrenci Toplulukları Tanıtım Fuarı düzenlenmektedir.

ENGELLİ ÖĞRENCİ BİRİMİ

Amaçlar

Engelli Öğrenci Birimimiz, Üniversitemizde eğitim gören engelli öğrencilerimizin idari, fiziksel, barınma ihtiyaçları ile sosyal ve ekonomik alanlarla ilgili ihtiyaçlarını tespit etmek ve bu ihtiyaçların karşılanması için yapılması gerekenleri belirleyip, yapılacak çalışmaları planlamak, uygulamak, geliştirmek ve yapılan çalışmaların sonuçlarını değerlendirmek üzere, doğrudan Rektörlüğe bağlı olarak çalışmaktadır.

Hizmetler

Başkent Üniversitesi Engelli Öğrenci Birimi Rektörlüğümüze bağlı Rektör Yardımcısı başkanlığında ve sorumluluğunda çalışmalar yürütmektedir. Birim Üyeleri, Başkent Üniversitesi'ne bağlı Fakülte/ Yüksekokul/ Meslek Yüksekokulu/ Konservatuar/ Enstitü, Daire Başkanlıkları, Medikososyal Merkezi ve Psikolojik Danışma ve Rehberlik Merkezi'nden görevlendirilen kişilerden oluşmaktadır. Aynı zamanda her bir akademik ve idari birim kapsamında belirlenmiş Engelli Öğrenci Birimi Temsilcileri akademik birimindeki engelli öğrencilere, sorun ve ihtiyaçları doğrultusunda rehberlik yapmak ve ilgili birimlere yönlendirmek konusunda akademik birim yöneticileri ve Engelli Öğrenci Birimi işleyişi içinde görev almaktadırlar.

EÖB, engelli öğrencinin üniversiteye ilk kayıt aşamasından itibaren üniversitedeki eğitim hayatı boyunca gereksinimlerini gidermek için gereken koordinasyonu sağlamaktadır. Engelli öğrencilerin gereksinimlerine yönelik eğitim süreci boyunca anket çalışmaları ile süreç takibi yapılmaktadır.

ENGELLİ ÖĞRENCİLERİN EĞİTİM HAKLARI

Başkent Üniversitesinin vizyonu uluslararası bir marka olarak ileri sağlık uygulamalarının her alanında bilimsel üretime dayalı üst düzeyde öğretim yapan ve bunu çağdaş medeniyet çizgisinin üzerinde yer alma yolunda toplumsal katma değere dönüştürerek sunan bir yuva olmaktır.

Üniversitemiz, sağlık alanında tanımlanmış vizyon doğrultusunda önemli bir sağlık sorunu olarak karşımıza çıkan engellilik bağlamında öğrencilerin tüm gelişim alanlarını dikkate alarak, akademik yeterlilikleri başta olmak üzere beden sağlıkları ve psikolojik iyi oluş hallerini güçlendirmeyi de önemsemektedir. Kampüste bulunan Medikososyal Merkezi ve PDRM ile beden ve ruh sağlığı-psikolojik iyi oluş haline yönelik destekleri ulaşılabilir kılmaktadır. Acil sağlık hizmetlerinin yanı sıra rutin sağlık hizmetleri kapsamında da hizmet sunulmaktadır.

Başkent Üniversitesinin misyonu ise; Bilimin nesnellliğini benimseyen, ulusal bilince sahip, araştırmacı, sorgulayıcı, üretken, akla ve bilime saygılı, çözümleyici ve bütünleştirici düşünce yapısına sahip, insan ve çevre haklarına duyarlı, evrensel hukuka saygılı, yaratıcı ve yenilikçi, ayrıca Atatürk İlkelerine bağlı bireyler yetiştirmek; eğitim-öğretim, araştırma-geliştirme ve bilimi yayma etkinlikleri aracılığıyla Türk toplumunun teknolojik, sosyo-ekonomik ve kültürel düzeyinin yükseltilmesine, insan sağlığının iyileştirilmesine, insan ve çevresel haklarının geliştirilmesi ve korunmasına, topluma hizmetin yaygınlaşmasına katkıda bulunmaktır

Üniversitemiz, misyonu kapsamında herkes için eğitimde fırsat eşitliğini gözeterek engelli öğrencilerin eğitim-öğretime katılmasında kaliteyi gözetmektedir. Ayırıcılık ve damgalamaya karşı tüm bireysel farklılıklar bağlamında olduğu gibi özel gereksinimli öğrenciler açısından da gerek kullanılan dil, gerekse sosyal-akademik tüm uygulamalarında farkındalıkları ve kaynakları artırmaya yönelik çalışmaktadır.

Engelli bireyler ve engelli üniversite öğrencileri için ulusal ve uluslararası yasal düzenlemeler titizlikle uygulanmaktadır. İlgili düzenlemeler için;

Anayasa

<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2709&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>

Engelliler Hakkında Kanun

<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5378&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

https://www.echr.coe.int/documents/convention_tur.pdf

Avrupa Engelli Hakları Sözleşmesi

<https://ailevecalisma.gov.tr/eyhgm/engellilerin-haklarina-iliskin-sozlesme/>

ENGELLİ ÖĞRENCİLERİN SORUMLULUKLARI

Beyan verme

Üniversitemizde engelli öğrenciye yönelik hizmetler öğrenci beyanı esas alınarak gerçekleştirilmektedir. Üniversitemize ilk kayıt anından itibaren ihtiyaçlar doğrultusunda herhangi bir zamanda engellilik durumuna ilişkin beyan verilebilmesi söz konusudur. Öğrenci, kayıt sırasında kendisine verilen şifre ile BUOBS'a girdiğinde “**Engelli Öğrenci Başvuru Formu**” nu doldurabilir. Form doldurarak başvuru yapmak istemeyen öğrenci süreç içerisinde engeli ile ilgili bildirim yapmak isterse Engelli Öğrenci Birimi / Engelli Öğrenci Temsilcisine raporu ile başvurabilir.

Hizmetlere Erişim Başvuruları

Engelli öğrencinin mevcut olanaklar içinde yer alsın alması tüm ihtiyaç duyduğu hizmetlere erişimi yönünde **Engelli Öğrenci Başvuru Formu** ile başvurusu alınmaktadır. İhtiyaçları doğrultusunda **Akademik Uyarılama Mektubu** hazırlanarak süreç başlatılmaktadır.

Engelli Öğrenci Temsilcisi

Başkent Üniversitesi Engelli Öğrenci Birimi işleyişini ilgili birim temsilcilikleri aracılığıyla sürdürmektedir. Katılımcılık ve hak savunuculuğu kapsamında Engelli Öğrenci Birimine her akademik yılın başında bir engelli öğrenci temsilci olarak seçilmektedir. Yüz yüze / online olarak engelli öğrencilerin adaylık başvurusu alınıp, başvuran adayların engelli öğrencilere tanıtımı sonrası yapılan oylama sonucunda (mail ile) en yüksek oyu alan kişi Engelli Öğrenci Temsilcisi olarak duyurulur. Engelli Öğrenci Temsilcisi EÖB ile engelli öğrenciler arasında etkin ve hızlı bir akış düzenlenmesi ve ihtiyaçların belirlenip giderilmesi konusunda destek sağlamaktadır.

ÖĞRETİM ELEMANLARININ SORUMLULUKLARI

Öğretim elemanlarının engelli öğrenciler açısından sorumluluğu, bireysel ve kurumsal kaynakları kullanarak engelli öğrencilerin, engelli olmayan diğer öğrenciler gibi eğitim gördükleri alan için tanımlanmış yeterlilikler ve standartlara ulaşması için çaba göstermektir. Bu süreç aşağıdaki başlıklarda ele alınabilir :

Etkin öğretim ortamı sağlamak:

Öğretim elemanı sunduğu dersi alan engelli öğrenci olup-olmadığına ilişkin öğrenci beyanına fırsat tanıyacak etkileşim ortamını sağlamalıdır. Kılavuzda yer alan bilgiler sınıfında-dersinde engelli öğrencisi olan Öğretim Elemanı için etkin öğretim ortamı sağlama konusunda kişisel yeterlilikleri ve deneyimine ek olarak referans niteliğinde kullanılabilir. Engelli öğrenci için etkin öğretim ortamı hem ders içi hem de ders dışı zaman ve ortamlar için o derse ilişkin tüm kaynak ve süreçlere erişilebilirliğinin sağlanması anlamını taşır.

Öğretim elemanı öğrenci beyanı ve ortaya çıkan akademik uyarılama ihtiyacını bireysel düzenlemelerle sağlayamayacak ya da bireysel düzenlemelerde destek ihtiyacı hissedecek olursa ve ihtiyaç duyulan uyarlamalar teknik ve mekânsal düzenlemeler gerektirecek düzeyde ise gereksinim duyduğu her aşamada EÖB Temsilcisi ile işbirliği içinde kurumsal, nesnel ve eylemsel destekleri EÖB, BÖGEM ve BUZEM aracılığı ile sağlayabilecektir.

Öğretim Elemanının engelli öğrenci için ve engelli öğrenciyle birlikte tüm sınıf için akademik süreci yönetmede ihtiyaç duyduğu düzenleme ağırlıklı olarak sosyal-duygusal içerikli-iletişim/sınıf yönetimi temasında ise ilgili akademik birim EÖB temsilcisi işbirliği ile:

- PDRM,
- Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümünden,
- Fen Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümünden,
- Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalından görüş sorabilir;
- EÖB’nden ihtiyaç duyulan konuda güçlenmeyi sağlayacak seminer-danışma süreçlerini yapılandırmasını, talep edebilir.

Kapsayıcı Ders İzlenesi Düzenleme

Ders izlencesinin engelli öğrenciler için öncelikli anlamı dersin amaç-hedefleri doğrultusunda kullanılan yöntemlerin engel türü ve engel düzeylerine uygunluğunun ve kaynaklara erişilebilirliğin en erken zamanda belirlenmesidir. Bu nedenle ders izlencesinde **“engel durumunuzdan dolayı akademik uyarlamaya ihtiyaç hissediyorsanız dersin öğretim elemanı ile irtibat kurunuz”** ifadesinin yazılmış olması engelli öğrencinin derse katılmakla ilgili ihtiyaçlarını paylaşmasını kolaylaştıracaktır.

İzlencede yazılı olmasına karşın özellikle ilk derste sözel olarak da bu uyarının paylaşılması yararlı olacaktır. Gerek yazılı-gerekse sözel olarak engel durumuna ilişkin akademik uyarılama temasının paylaşılması engelli öğrencinin doğrudan ihtiyaçlarının giderilmesine aracı olmasının yansısı diğer öğrenciler açısından da engellilik konusunda farkındalıkların güçlenmesine katkı sağlayacaktır.

Online Eğitim İlkeleri

Online eğitim süreçleri belirli engel türleri ve düzeyleri açısından yüz yüze eğitim sürecinde olduğundan daha zorlayıcı olabilmektedir. Örneğin; sınav süresinin düzenlenmesi çevrimiçi sınavlarda özel düzenlemeler gerektirebilmektedir. Online eğitim sürecinde bireysel sınav uygulama koşulu bazı öğrenciler (örneğin çekingen mizaçlı olup sınıf ortamında etkileşime girmekte ve sürdürmekte zorlanabilen öğrenciler) için yüz yüze eğitim sürecindeki sınav uygulamalarına kıyasla daha rahat ve kolaylaştırıcı olarak değerlendirilebilir. Online eğitim süreci için önemli olan diğer bir konu ise başlangıçta yapılan düzenlemelerin yararlılığının ya da etkililiğinin süreç içinde sık aralıklarla dinamik olarak değerlendirilmesi ve yeni düzenlemelerin yapılması ihtiyacı olabileceğidir.

Danışmanlık Hizmeti Alma İlkeleri

Her öğretim elemanı öncelikli olarak temel insan hakları çerçevesinde;

- Dersi bağlamında,
- Akademik danışmanlık rolü kapsamında

(https://www.baskent.edu.tr/belgeler/mevzuat/yonerge/akademikdanisman_yong_18.pdf)

Engelli öğrencinin ilgili alan yeterliliklerini kazanması konusunda akademik yönlendirmeyi yapmalıdır. Bu süreçte zorluklarla karşılaştığında engelli öğrenci hizmetleriyle ilgili kişilerle ve uzmanlarla bağlantı kurmak ve/veya öğrenciyi ilgili kişi ve uzmana yönlendirmekle sorumludur.

Öğretim elemanı, öğrencinin akademik ihtiyaçları dışında sosyal-duygusal gereksinimlerini yönetme ve karşılama konusunda kişisel ve mesleki sınırlarını, etik ve yasal süreçleri gözeterek davranmalıdır.

Adil Ölçme ve Değerlendirme İlkeleri

Her birey için kendi potansiyelleri ve emeği doğrultusunda sergilediği performansın değerlendirilmesinde adil bir süreç yaşamak önemlidir. Öğrencinin adalet algısı kendisini iyi hissettirdiği kadar öğretim elemanının da ahlaki ve etik sorumluluklarındandır, vicdani bir görevdir. Engelli öğrenci için engel türüne ve düzeyine uygun, potansiyelini açığa çıkarmasına aracılık edebilecek ölçme-değerlendirme sürecinin planlanması öğrenci, öğretim elemanını güçlendirdiği kadar kurumsal yapıyı da güçlendirici nitelik taşır. Öğretim elemanı bu süreci yapılandırırken EÖB ve Birim Temsilcisi aracılığı ile ihtiyaç duyduğu desteği sağlayabilir.

Engelli öğrencinin ihtiyaç duyduğu uyarlamalar üniversitemiz öğretim elemanlarınca bireysel kaynaklarını kullanarak ve kurumsal olanakları işe koşarak ya da oluşmasına aracılık ederek yıllar içinde yapılagelmiştir. Süreçte engelli öğrenciler için hak temelli yaklaşımı her geçen gün güçlendirerek yeniden yapılanma yolunda sürdürülebilirliği sağlamak üzere sistematik bir yapı kurulmuştur. Her engelli öğrencinin engel türü ve engel düzeyine göre gerçekleştirilecek akademik uyarlama sürecinde Üniversitemizin bütün bileşenleri işbirliği içinde çalışmaktadır.

ENGEL TÜRLERİ VE GEREKSİNİMLER

Engellilik doğuştan ya da sonradan edinilmiş olsun engel türlerine ilişkin sınıflandırmalar belirtilere göre, engel oranları (düzeyleri) ise işlevselliğe yönelik yapılmış değerlendirmeleri içermektedir. Aynı tür engele sahip bireylerin gereksinimleri ve gereksinim düzeyleri farklı olabilmektedir. Bu bağlamda kılavuzun bundan sonraki bölümünde engel türleri ve engel türüne ilişkin işlevsellik kapsamında temel özellikleri ele alan öneriler sunulacaktır. Engelli olsun ya da olmasın tüm bireylerin-öğrencilerin öğrenme özellikleri başta olmak üzere zihinsel-sosyal-duygusal tüm alanlarda farklılıklara sahip oldukları unutulmamalıdır.

Engel türü ne olursa olsun bireylerin engelli olarak tanımlanmak, ayırmacılık-damgalanma ve/veya içsel damgalama yoluyla ve yaşanan dezavantajlıklar aracılığıyla ek duygusal zorluklar yaşıyor olabilecekleri de dikkate alınmalıdır.

Öğretim elemanı olarak engelli öğrencinin akademik yaşamını ilgili alan yeterlilikleri kapsamında sürdürebilmesi ve tamamlayabilmesi için bireysel çabalarınız kadar biriminiz Engelli Öğrenci Birimi Temsilcisi başta olmak üzere, Engelli Öğrenci Birimi ile Öğrenme ve Öğretme Merkezi (BÖGEM) ile birlikte çalışmanız hem sizi hem de üniversitemiz engelli öğrenci hizmetlerini daha güçlü ve sürdürülebilir hale getirmede yardımcı olacaktır.

Öğretim elemanı olarak genel anlamda engelli olmaya ilişkin ve özel bağlamda belirli engel türlerine ilişkin duygu ve düşünce özelliklerinizi gözden geçirmeniz engelli öğrencinizle akademik süreci yapılandırmada yaşayabileceğiniz olası iletişim zorluklarını yönetebilmenizde yararlı bir başlangıç noktası olacaktır. Engellilik durumu yalnızca engele sahip birey için değil birlikte eylemde bulunan diğer bireyler için de uyarlamalar gerektiren bir durumdur. Engelli öğrenciler için uyarlama olarak tanımlanan pek çok sürecin genel anlamda tüm bireylerin yaşam kalitesini artırma gücü taşıdığı da unutulmamalıdır.

KAPSAYICI ÖĞRETİM VE İLKELERİ

Akademik standartların korunması koşulu ile öğrencilerin bireysel farklılıklarını göz önünde bulundurarak gereksinimleri doğrultusunda gerekli uyarlamaların yapılması “kapsayıcı öğretim” olarak tanımlanır. Uyarlamalar bir dersin ya da programın tüm öğrenciler için daha erişilebilir olmasını sağlar. Yapılan uyarlamalarla engelli öğrencilerin engel durumlarından kaynaklanan dezavantajlarının ortadan kaldırılması mümkündür. Kapsayıcı öğretim çerçevesinde yapılan uyarlamalar öğrencilerin ek puan almasını ya da puanının eksilmesini gerektirecek bir koşul yaratmaz.

Engelli öğrencilerin kapsayıcı öğretim uygulamasından yararlanabilmek için, Engelli Öğrenci Birimi Temsilcisinden alacağı “**Akademik Uyarlama Mektubu**” nu ders sorumlusu öğretim elemanına vermesi gerekmektedir. Akademik Uyarlama Mektubu, öğretim elemanına kapsayıcı öğretim için uyulması gereken ilkeler doğrultusunda bilgi verecek nitelikte olsa da aşağıda yer alan en temel ilkeler mutlaka göz önünde tutulmalıdır.

- **Ders notları mutlaka elektronik ortamda hazırlanarak öğrencilerle paylaşılmalı,**
- **Ders notlarının çevrimiçi erişilebilirliği olmalı,**
- **Öğrencilerin derse hazırlıklı gelebilmeleri için ders sunumları ve okuma kaynakları ders öncesinde öğrencilerle paylaşılmalı,**
- **Ders uyarlamaları ihtiyaca göre yapılmalı, örneğin büyük punto ve renkli ders notlarının hazırlanması, konuların parçalara bölünmesi, ses ve video kayıtlarının yapılması,**
- **Dersin akışı ve rutinlerle ilgili değişiklikler konusunda yapılan duyurularla ilgili engelli öğrencilerin duyurudan haberdar olduklarına ilişkin izleme yapılmalı,**
- **Ders sırasında öğrencilerin sizi kolay izleyebileceği ve ders notu tutabileceği oturma yerleri konusunda sınıf ortamı düzenlenmeli,**
- **Bazı öğrenciler ders sırasında not tutmak için desteğe ihtiyaç duyabilirler. Bu konudaki öğrenci gereksinimleri göz önünde tutulmalı,**
- **Derslere devam konusunda esnekliğe ihtiyaç duyan öğrencilere bilgi verilerek, öğrenci ile birlikte esneklik sınırları tanımlanmalı,**
- **Ders süresi bazı öğrenciler için uzun olabilir. Bu durumda ek dinlenme süresi ihtiyacına göre öğrencilere esnek uygulama yapılmalı,**

- Ödevlere ilişkin konular önceden öğrencilere bildirilmeli, ödev yapma süreci ek izlemelerle yapılandırılmalı ve ödevle ilişkin beklentileri hakkında bilgi tekrarı yapılmalı,
- Ödev ve sınavlarla ilgili ek süre ihtiyacı duyan öğrenciler için esnek uygulamalar yapılmalı, (engelli öğrencilerin talepleri halinde sınavlarında normal sınav süresinin %50 'ne kadar, 60 sorunun altındaki sınavlarda 20 dk. 60 soru ve üstündeki sınavlarda 30 dk. ek süre veya ihtiyaca uygun ek süreler verilmeli),
- Bazı öğrenciler bireysel ya da grup ödevlerinde zorluklar yaşayabilirler, gereksinimlerine göre çalışma türleri konusunda esnek uygulamalar yapılmalı,
- Sınavların yapısı ya da yönergeleri ile ilgili ek açıklama ihtiyaçları göz önünde tutulmalı,
- Sınav uyarlamaları ihtiyaca göre yapılmalı, punto büyüklüğü ve renk kullanımları gibi alternatif sınav kağıdı hazırlanmalı, okuyucu ve kaydedici destek sağlanmalı, öğrencinin ihtiyacına göre sözlü sınav yerine yazılı ya da tersi alternatiflerle sınav türü esnekliği sağlanmalı,
- Engelli öğrencilerin talepleri değerlendirilerek bir gün içinde en fazla iki sınav olacak şekilde sınav programı ayarlanmalı,
- Grup ve bireysel çalışmalarda öğrencinin ihtiyacına göre esneklik sağlanmalı.

ENGEL TÜRLERİ VE ÖĞRENME ORTAMLARINDA TEMEL GEREKSİNİMLERİ

GÖRME YETERSİZLİĞİ

Görme Engeli Nedir?

Kalıcılığı olan, görme netliğinin gerekli ve mümkün olabilen bütün iyileştirmelere rağmen giderilmesi mümkün olmayan, kısmi ya da tam görme kayıplarınıdır. Bir kişi hafif, orta ve ağır düzeyde görme yetersizliğine sahip olabilir ya da kör olarak adlandırılan total görme kaybı yaşayabilir.

Görme fonksiyonu orta ve ileri derecede yetersizlik oluşturursa “az görme” tam fonksiyon kaybı var ise “körlük” olarak adlandırılır. Fonksiyonları normal olan bir gözden 20/200 oranında daha az gören, çok kısıtlı görme işlevi olan kişiler “kör” olarak kabul edilmektedir. Görme sorunu olanların mevcut görme yetisinin düzeyi ile yapabildikleri bireysel farklılıklar gösterir. Dolayısıyla bireysel ihtiyaçlar da kişiden kişiye farklılıklar gösterir.

Görme engeli az görme ve körlük dışında, tünel görüşü, çift görme, bulanık görme, renk körlüğü, gece körlüğü gibi durumları da kapsayabilir. Bazı kişiler az ışıktaki görmede zorlanır, bazıları hız ve mesafe ölçemez, bazıları da ışıktan rahatsızlık duyabilir.

Görme işlev bozukluklarının en sık rastlanan nedenleri arasında kalıtsal retina bozuklukları, kalıtsal ve doğuştan meydana gelen katarakt ve glokom, göz tümörü, göz küresinin küçüklüğü veya yokluğu, albinizm, annenin hamilelik sırasında geçirdiği kazalar, enfeksiyonlar veya çevresel faktörlere bağlı nedenler ile enfeksiyonlara bağlı katarakt sayılabilir. İşlev bozukluğunun doğuştan veya sonradan olması kişilerin görme sorunlarına bağlı ortaya çıkan sorunların da düzeyini belirlemektedir.

Görme engeli olan bireylerin özellikleri

Bilgiye erişimde temel olarak görme duyusunu kullanırız. Bu duyu sadece okuma yazma için değil, aynı zamanda sosyal iletişim ve gündelik hayatı sürdürmek için de önemli bir araçtır. Görme kaybı bir şekilde bireyin tüm yaşamını etkiler. Ancak, görme yetersizliği olan bireylerin çoğu, sağlanan fiziki iyileştirmeler ve ihtiyaçlarının erken yaşlardan itibaren karşılanması sonucunda eğitimlerini başarılı bir şekilde tamamlayarak diplomalarını alıp meslek sahibi olabilmişlerdir.

Gözleri tamamen görmeyen veya görme bozukluğu olan öğrencilerin eğitim sürecinde işitme ve dinlemenin çok önemli bir yeri vardır. Vücut dilini ve yüz ifadelerini görmedikleri için, bu öğrencilerin başkalarının tutumlarını ancak kulak yoluyla, yani ses tonu ve tınısıyla algılayabildikleri unutulmamalıdır. Görme engeli olan bireylerle konuşurken başı başka tarafa çevirmek, aynı anda kâğıtları karıştırarak ses çıkarmak ve konuşma sırasında anladığını teyit için sözlü iletişim yerine farklı bir hareketle reaksiyon göstermek ilgisizliğe ve yanlış anlamalara yol açabilir.

Ders içeriğini, gereklerini ve sunumunu düşünürken öğrencinin görme seviyesini göz önünde tutmak gerekir. Bazı insanların görüşleri bulanıktır, mesafe ve hız algılayamazlar, bazıları ise benzer renkteki ve şekillerdeki cisimleri ayırmakta zorlanırlar. Bazıları çok yakındakileri görüp orta ve uzun mesafeyi göremezler, bazılarının ise görüş açıları çok dardır. Görme yetersizliği olan öğrenciler, diğer öğrencilere göre öğrenme ortamlarında sıkıntı yaşayabilirler:

- **Eğitim verilen binalar ve bina içinde yolunu ve yönünü bulma sorunu,**
- **Görsel tüm materyallerden etkin yararlanabilme,**
- **Teorik işlenen derslerde not tutma,**

- **Uygulama derslerinde ve gezilerde gözlemleri hakkında not alma sorunu,**
- **Kütüphane kullanırken kitap bulma, kitap alma ve iade etme sırasında**

karşılaşılan sorunlardır.

Görme yetersizliği olan öğrenciler için gerekli teknolojik destek materyalleri

Ekran büyüteçleri: Ekran büyüteçleri, genel olarak az görebilen kullanıcılar için geliştirilen ve ekrandaki metni çeşitli oranlarda büyütebilen bir yazılımdır. Kullanıcı, odak noktasını ekranın istediği bölümünde gezdirerek büyütebilir; böylelikle daha rahat görebilir ve duruma göre okuyabilir. Bazı ekran büyüteçleri, ekranın istenilen bölümüne yakınlaştırılıp uzaklaştırabilme özelliğine sahiptir.

Ekran okuyucuları: Grafik ve metinleri sözlü anlatıma çeviren yazılım programlarıdır. Bu programlar kontrol butonları, menüler, grafikler, resim metinleri, normal metinler ve noktalama işaretleri dâhil ekranda görünen her şeyi sözlü anlatım haline çevirerek okuyabilen yazılımlardır.

Ses tanıma sistemleri: Konuşma-tanıma sistemleri olarak da anılmakta ve kişinin fare veya klavye kullanmadan bilgisayara sözlü komut vermesine olanak tanımaktadır.

Konuşma birleştiricileri: Konuşma birleştiricileri konuşma sentezleyicileri ya da metni konuşmaya dönüştürücü (TTS) olarak da anılmaktadırlar. Ekranı yansıyan bilgileri kelime, numara ve işaret olarak algılayarak bunları konuşmaya dönüştürürler. Görme yetisini yitirmiş bir kimse, konuşma birleştiricileri kullandığında yazdıklarını anında işiterek gerekirse düzeltme yapabilir.

Yenilenebilir Braille ekranları: Bilgisayar ekranındakileri dokunma duyusuyla algılanabilen çıktıya dönüştürür. Kullanıcı parmaklarıyla Braille olarak yazıları okur, bir sonraki metne geçince otomatik olarak yazılar yenilenir.

Braille kabartmalı yazıcılar: Bilgisayar metnini Braille çıktısına dönüştürür. Braille çeviri yazılımları sayesinde kelime işlem programlarında hazırlanmış veya taranmış metinler Braille'e dönüştürüldükten sonra bunlar özel kabartmalı yazıcıda basılıp kullanıcı tarafından okunabilmektedir.

Konuşan kelime işlemciler: Konuşma birleştiricilerini kullanarak klavyede yazılanları sesli hâle dönüştüren yazılımlardır.

Büyük puntolu kelime işlemcileri: Ekran büyütme işlemine gerek duymaksızın kullanıcının her şeyi büyük puntolarla okuyabilmesine olanak verir.

<http://lib.baskent.edu.tr/>

Diğer destek hizmetleri

Okuyucu asistan: Metinleri okuyup ses kaydı oluşturulur; böylece öğrenci istediği zaman ses kaydını dinleyebilir.

Ders notu kayıt asistanı: Görme zorluğu yaşayan bireyler, ders sırasında kayıt elemanları sayesinde öğretim elemanlarının anlattıkları dersleri dinlemeye odaklanabilir, aynı zamanda ders notu tutma derdinden de kurtulur.

Sınav için yardımcı asistan: Sınav sırasında görme sorunu olan kişinin yanında bulunarak sadece onun söylediklerini kaleme alır, hiçbir şekilde konuya müdahale etmez.

Görme engelli öğrenciler eğitim ortamında nasıl desteklenir?

- **Ders notları, ders içeriği ve diğer tüm görseller büyük punto olarak düzenlenmeli,**
- **Ders notları, ders içeriği ve diğer akademik bilgi içeren dökümanlar seslendirilmeli,**
- **Derslerde ses kaydı alınma izninin verilmesi,**
- **Derslerde not tutmak üzere ekran asistanlığının sağlanması,**
- **Sınavlarda okuyucu ve yazıcı asistanı sağlanması,**
- **Sınavlarda öğrenciye ek süre verilmesi,**
- **Sınav sorularının önceden Braille ile hazırlanması,**
- **Ödev teslim tarihlerinde ek sürenin tanınması,**
- **Tahtada ya da power point kullanımında yer alan her şey sözel olarak ifade edilmeli,**
- **Beyaz tahta kullanımında siyah kalem, yeşil tahta kullanımında ise sarı tebeşir kullanılmalı,**
- **Görsel tüm materyaller sözel olarak açıklanmalı,**
- **Söz alan öğrenciler dikkatle dinlenilmeli ve yüzüne odaklanılmalı,**
- **Öğrenciye soru sorarken ismi kullanılmalı ve yüzüne odaklanarak konuşulmalı, vücut dili, jest ve mimiklerin yerine geçebilecek sözcüklerin kullanımına özen gösterilmeli.**

İŞİTME YETERSİZLİĞİ

İşitme Engeli Nedir?

İşitme engeli, sesleri fark etme ya da algılama yeteneğinin tamamen ya da kısmen yetersiz olma durumudur. İşitme duyarlılığının kısmen ya da tamamen kaybına bağlı olarak, dili kullanma ve iletişimde güçlükler yaşanması nedeniyle eğitimde özel gereksinimlere ihtiyaç duyulur. İşitme engelli kişi tek veya iki kulağında tam veya kısmi işitme kaybı olan kişidir. İşitme cihazı kullanılsa da sorunlar ve özel gereksinimler vardır. İşitme engeli olan öğrencilerin; duyma kaybının derecesine, engelin başlangıç yaşına, kullandıkları dil veya iletişim sistemine (konuşma, işaret dili ve/veya dudak okuma), kullandıkları işitme cihazına ve/veya kullandıkları ses hacmini artırıcı sistemlere göre farklı ihtiyaçlar ortaya çıkar.

İşitme Yetersizliği Olan Bireylerin Özellikleri

İşitme sorunları olan öğrenciler bilgiye erişmek ve öğrenmek için görme yetilerini baskın olarak kullanırlar. İletişim, öncelikle dudak okuma veya işaret dili şeklinde görsel olarak gerçekleşir. Bazı öğrenciler telsiz mikrofon veya işitme cihazı kullanabilirler. İşitme cihazı kullanılsa da işlevsel bir işitme söz konusu değildir.

İşitme derecelerine göre bazı öğrenciler sözlü iletişim, bazıları işaret dili kullanır. Bazıları her ikisini kullanabilir. Bazı öğrenciler dudak okuyabilir. Dolayısıyla işitme yetersizliği iletişim yöntemleri açısından çeşitlilik göstermektedir.

Üniversite eğitim ortamlarında, işitme engelli bir öğrencinin öğretim elemanı ile doğrudan iletişimde sınırlılıklar ortaya çıkabilir. Yani, üçüncü bir kişiye ihtiyaç duyulur.

Ders notlarını okuma ve anlama, ifade edebilme, anlamlı yazma, telaffuz, dilbilgisi ve imla, grup çalışmalarına uyum sağlayamama, sözlü sunum yapma gibi alanlarda problemler yaşanabilir.

İşitme yetersizliği olan bireyler tek uyarıcıya odaklanabilirken, aynı anda hem öğretim elemanını dinleme hem de dersin görsel materyalini takip etmekte zorlanırlar. Büyük gruptaki sözel tartışmaları takip etmekte zorlanabilirler.

İşitme engelli öğrenciler eğitim ortamında nasıl desteklenir?

- Öğrencinin ders sırasında ortaya çıkabilecek gereksinimleri için talepleri ile ilgili dönem başında öğrenci ile görüşülmeli,
- Öğrencinin sınıf ortamında oturacağı yeri belirlemesi için fırsat verilmeli,
- Öğrencinin ders sırasında bilgisayar kullanımına izin verilmeli,
- Sınıf ortamında öğrenci ile açık, anlaşılır bir ses tonu ve ifade ile konuşulmalı,
- Tüm işitsel ders materyalleri yazıya dökülmeli, video, film kullanılıyorsa alt yazılı olması sağlanmalı,
- Ders anlatımı sırasında, sık sık öğrencinin takip edebildiğinden emin olmak için öğretim elemanı yüzünün öğrenci tarafından görüldüğünden ve dudak okuma ihtiyacının karşılandığından emin olmalı,
- Aynı anda hem not tutup hem dudak okuma veya bir işaret dili çevirmenini takip etmek işitme engelli öğrenciler için çok zordur. Öğrencilere kolaylık sağlamak için onlara hazır ders notları verilmeli ve not tutan diğer öğrencilerden notlarını paylaşmaları sağlanmalı,
- Önemli duyurular ve öğrenciye verilmesi gereken mesajlar, temel kavramlar ve yeni teknik kelimeler sözel olarak iletilirken mutlaka tahtaya yazılmalı veya basılı olarak öğrencilere iletilmeli,
- Konuşma bozukluğu ve anlaşılamayan konuşma tarzının bir kimsenin zekâsını veya kavrayışını yansıtmadığı bilinmeli ve konuşması, kendini ifade edebilmesi için yeterli zaman ve destek verilmeli. Öğrencinin kendini ifade etmekte zorlandığı anlarda yazması ve böylece kendini doğru ifade etmesi sağlanmalı,
- Sınıf içi tartışmalara katılabilmesi için cesaretlendirilmeli,
- İşitme engelli öğrencilerin dilbilgisi sorunları olabileceği bilinmeli ve dilbilgisi hataları üzerinde cesaret kırıcı tutumlardan kaçınılmalı,
- Öğrenci sınıfında bir işaret dili çevirmeni talep ederse, diğer öğrencilerin dikkatinin dağılmayacağı bir yerde çevirmenin oturması sağlanmalı. Çevirmene zaman tanınmalı, çeviri sırasında zaman geçişlerine dikkat edilmeli. Uzun derslerde çevirmene nefes aldirmek için kısa aralara ihtiyaç olduğu hatırlanmalı,
- Soru sorulduğunda işitme engelli öğrencinin algılama zamanı ve cevap verme süresinin daha uzun, farklı olacağı hatırlanmalı,
- Öğrencinin dersi kaydetme gereksinimi olursa dikkate alınmalı ve izin verilmeli,

- **Grup çalışmalarını işitme engelli kimselere zor gelebilir. İşaret dili çevirmeni olmadığı durumlarda duyamadıkları için kimin konuştuğunu takip etmek zor olacaktır; böylece, dudak okumakta çok zorlanabilirler. Mikrofon kullanırken konuşmacılar elden ele gezdirmeli ve kim konuşuyorsa ayağa kalkmak gibi bir işaretle kimin konuştuğuna dikkat çekilmeli,**
- **Sınav ve ödevlerde ek süre verilmeli,**
- **Sözlü sınavlarda işaret dili çevirmeni gerekirse izin verilmeli,**
- **Grup ödevleri yerine bireysel ödevler verilebilmeli ya da küçük gruplarla çalışma yapma imkanı sağlanmalı,**
- **Sınav ve ders sırasında arka fonndan gelebilecek tüm sesler için tedbir alınmalı.**

DİKKAT EKSİKLİĞİ VE HİPERAKTİVİTE BOZUKLUĞU

Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu Nedir?

Son 25-30 yıldır Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi kliniklerinde dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu (DEHB) tanısı popülaritesini korumaktadır. Yaşına ve gelişim düzeyine uygun olmayan dikkat eksikliği ve aşırı hareketlilik, dürtüsel davranma ile kendini gösteren ve eğitim sürecinde özel gereksinimlerin ortaya çıktığı bir engel durumudur. Toplumda oldukça sık görülen ve tedavi ile belirgin düzelmeler gösteren bir bozukluktur. Sık görüldüğü, tedavi edilmediğinde yaşam boyu sürdüğü ve tedavi ile düzelebildiği için de önemli bir sorundur. Dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu (DEHB) yedi yaşından önce başlayan ve kendini dikkat eksikliği, aşırı hareketlilik ve dürtüsellikle gösteren nöro-psikiyatrik bir bozukluktur.

Dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu,

- Dikkat eksikliği
- Aşırı hareketlilik
- Dürtüsellik

olarak sınıflandırılabilen üç temel belirti kümesinden oluşur.

Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivitesi Olan Bireylerin Özellikleri

Çoğu öğrenci belli bir işe, belli şartlar altında konsantre olabilmekte ama okulda ya da ev ödevi yapması gerektiğinde bunu becerememektedir. Bu durum, çocuğun dikkatini verebilme kabiliyetine sahip olduğunu ancak dikkatinin o ya da bu nedenle dağılmakta olduğunu gösterir. Dikkatin dağılmasının aşağıdakilerle ilgisi olabilir:

- Doğal yollarla kaybolması gerekirken geçmeyen çocukluk refleksi,
- Aşırı duyarlı ya da yeterince duyarlı olmayan denge duyusu,
- Duyusal bilginin nasıl algılandığı,
- Bilginin beyinde nasıl işlendiği.

Bu kişiler, sorumluluklarında ki bir işi bitirmekte zorlanır, bir işi bitirmeden hemen diğerine geçerler. Kendileriyle konuşulduğunda sanki konuşanı dinlemiyormuş görüntüsü verebilirler. Sınıfta dersi takip etmedikleri gözlenir. Dışarıdan gelen uyarılarla hemen dikkatleri dağılır. Ders dışı işlerle fazlaca ilgilenir, elindeki kalem, defter, cep telefonu gibi malzemeye uğraşır, dersi takip etmekte zorlanabilirler.

Derste sıkılmaları nedeniyle sınıfın dikkatini ve huzurunu bozacak davranışlar da sergileyebilirler. Yaşanan tüm bu öğrenme zorluklarına sınavlarda dikkatsizce yapılan hatalar eklenir. Sabırsızlıkları nedeniyle soruları hızlıca okuma, tam okumama ve yanlış okumalara sık rastlanır. Bu nedenle çok iyi bildikleri bir soruyu dahi yanlış cevaplayabilirler. Test sınavlarında çeldiricilere kolaylıkla kanarlar.

Grup çalışmalarında sorumluluk almak istemezler. Genellikle dağınıktırlar ve kurallardan hoşlanmazlar, belirli bir plan çerçevesinde çalışmak onları zorlar.

Diğer akranlarına göre yoğun bir enerjileri vardır. Uzun bir süre sakin bir şekilde oturamazlar. Oturmaları gereken durumlarda ise elleri ayakları kıpır kıpırdır. çok konuşur, iki kişi konuşurken sık sık lafa girerler. Özellikle masa başında oturmakta çok zorlanırlar, dolayısıyla akademik çalışmalarına yönelik sorumlulukları için uygun mekanlarda çalışamazlar.

Sonunu düşünmeden eyleme geçme olarak tarif edilebilecek olan dürtüsellik (impulsivite), bu öğrencilerin uyumlarını bozan en ciddi belirtidir. Sabırsızlıkları, sırasını beklemekte güçlük çekmeleri ve yönergeleri dinlememeleri tipik özellikleridir. Sonuçta kendisi ve çevresindekiler

için zararlı olabilecek fevri hareketleri ve sınır tanımadaki zorlukları davranış sorunlarının ilk habercileri gibidir. Yaşlılarıyla birlikte olduklarında olaylara aşırı tepki vermeleri ve eylem ve sözle arkadaşlarını rahatsız etmeleri nedeniyle toplum içinde istenmeyen adam ilan edilebilirler.

Dikkat eksikliği ve hiperaktivitesi olan öğrenciler eğitim ortamında nasıl desteklenir?

- Derslerde sık sık göz kontağı kurulmalı ve öğrencinin dikkati çekilmeli,
- Derslerde ses tonu ve konuşma hızı çeşitlendirilmeli,
- Sınıf ortamındaki gereksiz uyarılar kontrol edilmeli, uyarılar olabildiğince azaltılmalı,
- Öğrencinin dikkatini yoğunlaştırmada kolaylık sağlayacağına inandığı oturma yerini belirlemesine izin verilmeli,
- Ders süresi uzun gelebilir, talep ettiğinde kısa bir ara için anlayışlı olunmalı ve izin verilmeli,
- Ders notlarını düzenli tutma ve arşivleme konusunda ihtiyaç duyulduğunda akran desteği sağlanmalı,
- Derslerde/Sınavlarda bilgisayar, hesap makinası gibi araç kullanımına izin verilmeli,
- Sınıf içi etkinliklerinde ek süre verilmeli, küçük gruplarla çalışma fırsatı tanınmalı,
- Dönem sonu proje ve ödevlerinde ara değerlendirmelerle öğrencinin çalışması izlenmeli ya da kısa dönem çalışmalar verilmeli,
- Sınavlarda soru tipi çeşitliliği ile alternatifler sunulmalı,
- Sınavlarda ve proje, ödev gibi çalışmaların teslim tarihleri için ek süre verilmeli,
- Gerektiğinde ayrı bir sınıfta sınava alınabilmeli,

HAREKET ENGELİ

Hareket engeli nedir?

Hareket engeli kas ve iskelet sisteminde işlev kaybına bağlı olarak ortaya çıkan, kişinin kendi bedenini veya bir objeyi hareket ettirme becerisinde yaşanan problemler anlamına gelir.

Hareket engeli olan bir kişi, günlük yaşamda ellerini kullanarak bir şey tutma, kaldırma veya taşıma, yürüme, merdiven çıkma ya da denge ile ilgili zorluklar yaşayabilir. Yürüme güçlüğü olan kişiler yürümeyi kolaylaştıran yardımcı araç veya gereçler ya da gereksinim doğrultusunda tekerlekli sandalye kullanabilirler. Hareket engeli birçok nedenden kaynaklanabilir. Bunlar kalıcı veya geçici olabileceği gibi belirli zamanlarda da ortaya çıkabilir. Doğuştan itibaren bireyin hayatı boyunca ortaya çıkabilen hareket engelinin nedenleri arasında kalıtsal ve metabolik gelişim bozuklukları, serebral palsi, spina bifida, kas hastalıkları, kalıtsal nöropatiler sayılabilir. Sonradan ortaya çıkan eklem romatizması, multiple skleroz, omurilik yaralanması, travmatik beyin yaralanması, amputasyon, kanser gibi durumlar da kas ve iskelet sisteminin işlevlerini olumsuz etkileyerek hareket engeli yaratabilirler.

Hareket Engeli Olan Bireylerin Özellikleri

Hareket engeli yaratan etmenler merkezi sinir sisteminin farklı bölümlerini etkileme durumlarına göre çeşitli olumsuzlukların ortaya çıkmasına neden olabilir. Bu etmenler algılama, anlama, hafıza, görme, işitme, konuşma ve dil, denge ve koordinasyon gibi işlevlerin etkilenmesine neden olabilir.

Hareket engeli olan bir öğrenci, günlük yaşantısında diğer kişilere göre bazı işler için daha fazla zaman ve enerji ayırmak ve normalden daha fazla düşünerek hareket etmek zorunda kalabilir. Örneğin üniversite yerleşkelerinde tekerlekli sandalye güzergâhı yayalara göre daha dolambaçlı olabilir. Bir dersten bir derse veya bir binadan diğerine gitmeleri daha fazla vakit alabilir; ders aralarını diğer öğrenciler gibi değerlendirmek yerine bu zamanı bir yerden bir yere gitmek için harcamak durumunda kalabilirler; öğlen aralarında yemekhaneye kadar gidip gelecek zamanları olmayabilir. Bütün bunların neticesinde hareket engeli olan öğrenciler diğerlerine göre daha fazla fiziksel yorgunluğa sahip olabilirler.

Hareket engeli olan öğrenciler eğitim ortamında nasıl desteklenir?

- İlk ders başlamadan önce öğrenciyle özel ihtiyaçlarını konuşmak için belli bir zaman ayrılmalı,
- El becerileriyle ilgili sorunlar yaşayan, sınıf ödevleri ve sınavlar için uyarlanmış klavye veya ses tanıma programı gibi destekleyici teknolojilere gereksinim duyan öğrencilerin bu tür ihtiyaçları karşılanmalı,
- Not tutmakta, yazmakta zorlanan öğrencilere ders notları, görsel sunum ve derste dağıtılacak her türlü materyal ders oturumundan önce verilmeli,
- Sınıf içinde yapılan çalışmalar için öğrencinin yazma hızı dikkate alınarak ek süre verilmeli,
- Sınavlarda ek zaman verilmeli,
- Bazı derslerde not tutmak ve sınavlarda soruların cevaplanması için ihtiyaç duyan öğrenciler için not tutucu ve yazıcı eleman sağlanmalı,
- Öğrenciye bir noktadan bir noktaya gitmesi için gerekli zaman tanınmalı,
- Eğitim için kullanılan mekânların bu öğrenciye ulaşılabilir konumda olup olmadığını araştırılarak, mekâna geliş ve girişinin tekerlekli sandalye kullananlar için uygunluğundan ve oturma düzeni için yeterlilikten emin olunmalı. Ağır kapılar ve yüksek eşikler bu öğrenciler için çok ciddi engel teşkil eder. Öğrencinin hareket edeceği yerleşke güzergâhının ne kadarının açık alanda, ne kadarının kapalı mekânlarda olduğu kontrol edilmeli. Yağmur, fırtına, kar gibi hava durumlarında öğrencinin sınıfa geç ulaşması olasılığı anlayışla karşılanmalı,
- Tekerlekli sandalye kullananların girdiği mekânlarda düzenlemelerin duyurulduğu bildiriler hareket engeli olan bireylerin görebilecekleri yerlere asılmalı,
- Sınav düzenlemesinde aşağıdaki noktalar değerlendirilmeli,
  - Bu öğrencinin daha fazla zamana ihtiyacı olacak mı?
  - Herhangi bir şekilde yazıcıya ihtiyacı var mı?
  - Saha çalışmaları, eğitim çalışmaları, laboratuvar çalışmaları ne şekilde gerçekleştirilebilir?
  - Öğrencinin sınıf ortamında farklı bir masaya ihtiyacı var mıdır?

SÜREĞEN HASTALIĞA BAĞLI YETERSİZLİK

Süreğen hastalık nedir?

Süreğen (kronik) engelli, kişinin doğuştan gelen, ya da bir hastalık sonucunda ortaya çıkmış süreklilik arz eden tıbbi bir rahatsızlık durumudur. Süreğen engellilik, öğrencinin çalışma kapasitesi ve fonksiyonlarının engellenmesine neden olan, sürekli tedavi gerektiren hastalıklardır (kan hastalıkları, kalp-damar hastalıkları, solunum sistemi hastalıkları idrar yolları ve üreme yolları hastalıkları, cilt ve deri hastalıkları, kanserler, endokrin ve metabolik hastalıklar, sinir sistemi hastalıkları).

Yaygın olarak görülen bazı süreğen hastalıklar şunlardır:

- Astım
- Diyabet
- Epilepsi
- Kanser
- Kronik iltihaplı bağırsak hastalıkları (Crohn hastalığı, Ülseratif kolit)
- HIV/AIDS
- Kistik fibrozis

Süreğen Hastalığı Olan Bireylerin Özellikleri

Süreğen hastalığa sahip bireyler hastalığın kendisinden çok yan etkileri ile mücadele ederler. Örneğin bir öğrenci hastalığı nedeniyle yorgunluk veya stresten şikâyetçi olabilir, aldığı ilaçlar uyku veya dalgınlık yapabilir. Bazıları için bunlar fiziksel veya yeterliliğe engel teşkil etmesine neden olur. Fakat sağlıkla ilgili bu olumsuzluklar daha çok güç, dayanıklılık ve baş etme sorunu olarak ortaya çıkmaktadır. Dayanıklılık, stres altında uzun süreli çaba sürdürebilme becerisidir. Öğrencilerin dayanıklılık sorunları yaşamalarının çeşitli nedenleri vardır. Bazı dayanıklılık sorununun altında fiziksel yeti yitimleri veya bazı hareketlerin kişiye acı vermesi yatmaktadır.

Bazı durumlarda ise sorun, gerekli olan dayanıklılık seviyesi ile ilgilidir; ağır bir iş yükü veya verilen okuma görevi kişinin kapasitesini aşabilir ya da çalışma motivasyonunu olumsuz yönde etkiler. Herhangi bir rahatsızlığından dolayı ilaç kullanan bir öğrencinin başkalarıyla aynı seviyede olmak için daha fazla çaba göstermek zorunda olması, zihinsel dayanıklılığı zorlar. Bu öğrencilere ödev verirken zamana yayılmış ve olası gecikmeler için esneklik tanınmış bir yaklaşım sergilemek gerekebilir. Tedavi süreci ve sağlık kontrolleri derslere devam konusunda problem çıkarabilir ve öğrenciler ders devamsızlığı yapabilirler.

Süreğen hastalığa sahip öğrenciler kendilerini engelli olarak görmeyebilirler. Üniversiteye kayıt sürecinde özel ihtiyaçları olabileceğini belirtmemiş olabilirler. Aynı zamanda önyargılı davranılacağı düşüncesiyle çevre baskısı nedeniyle de durumlarını saklamış olabilirler. Bu yüzden, görünürde hemen belli olmayan bu tür sağlık problemlerine sahip öğrencilere öğretim elemanlarının anlayış ve hoşgörüsüyle yaklaşımları beklenir.

Süreğen hastalığı olan öğrenciler eğitim ortamında nasıl desteklenir?

- Öğretim elemanı öğrencinin sağlığı ile ilgili endişelendiren bir durumla karşılaşrsa, öğrenci ile bu konuyu görüşmeli, kontrolleri ve ilaçlarını düzgün kullanma konusunda öğrenciyi uyarmalı,
- Sınıf ortamı ve sınavlar, ödevler bazen stresi arttırarak öğrenci üzerinde baskı oluşturur, hastalıklar üzerinde olumsuz etki yaratabilir, Öğrencinin güvende hissetmesi için rahatlatıcı konuşmalar yapılmalı,
- Öğrenciye sınava hazırlanması için yardımcı olmak, ödevlerinde yol göstermek ve onu cesaretlendirmek yoluyla öğrencinin üzerindeki baskı azaltılmalı,
- Kronik hastalığı olan bazı öğrenciler ilaç almak, kendine iğne yapmak gibi kişisel sağlık bakımları için özel zaman ve mekâna ihtiyaç duyabilirler. Bazı hastalıklarda diyet ve yemek saatleri son derece önemlidir ve buna da uyulması gerekir. Bazen de öğrenci desteğe ihtiyaç duyabilir. Bu gereksinimler için öğrenciye fırsatlar tanınmalı, bu fırsatlar ders ortamlarının yanı sıra özellikle staj ve uygulama yapılan ortamlarda da verilmeli,
- Fiziksel çevre koşulları bazen öğrencilerin problemlerini artırabilir. Örneğin toz, duman, rutubet astım krizine neden olabilir. Ortamın ısısının yüksek olması öğrenci tarafından tolere edilemeyebilir. Derslerde ve uygulama alanlarında öğrencilerin bazı durumlarda acil yardım isteme haklarının olduğu hatırlanmalı,
- Uygulama çalışmaları bu öğrenciler üzerinde strese neden olabilir. Tıbbi sorunu olan öğrencilerin çok az bir kısmının sorunları görünür bir şekilde anlaşılabilir. Öğretim elemanları bu ek strese karşı duyarlı olmalı ve öğrenciler için gerekli düzenlemeleri yapmalı,

- **Alan çalışmaları bazı öğrenciler için sağlık ve güvenlik sorunları doğurabilir. Her ne kadar sağlık sorunları olan kimseler kendi kapasitelerinin ve sınırlarının farkında olsalar dahi, örneğin epilepsi gibi hastalıklar için özellikle laboratuvar koşulları, uygulama çalışmaları gibi durumlarda öğretim elemanı ile durum değerlendirmesi yapılmalı,**
- **Sağlık sorunları nedeniyle bazen öğrenci dersi, semineri ya da uygulama gününü kaçırabilir. Öğretim elemanı, bu öğrencilerin derslerinden geri kalmamaları için, okuma parçalarını, ders notlarını ve sınıfta dağıtılan kâğıtları kendilerine iletmeli, uygulama çalışmalarında telafi hakkı tanınmalı,**
- **Ödev teslim tarihlerinde ek süre verilmeli,**
- **Öğrencilere zaman yönetimi ve organize olma konularında rehberlik etmeli,**
- **Sınıf ortamında, diğer öğrencilerin önünde durumu hakkında konuşulmamalı ve öğrencinin mahremiyetine saygı duyulmalı.**

DUYGUSAL-RUHSAL DEZAVANTAJLILIK-YETERSİZLİKLER

Duygusal ruhsal dezavantajlılık çok farklı bağlamlarda genellikle üç farklı düzeyde yaşanabilmektedir:

- Tedaviyle işlevselliği (tam) düzelen,
- Tedaviyle işlevselliği kısmen düzelen,
- Tedaviyle işlevselliği düzelmeyen.

Hemen tüm engel -dezavantajlılık durumlarında duygusal süreçler hem dezavantajlı konumdaki birey ve yakınları için hem de hizmet -destek alınan tüm ortamlardaki bireyler için önemli süreçlerdir. Yaşanan zorlukların neler olduğu kadar bu zorlukların ve engellerin giderilmesinde karşılaşılan tutum ve tavırların nasıl olduğu da büyük önem taşımaktadır. Bu durum duygusal-ruhsal dezavantajlı bireyler için ise duygusal zorlukların hem neden hem de sonuç olarak işlediği daha karmaşık bir sürece yol açabilmektedir. Aynı zamanda engel türü olarak ihtiyaçların ifade edilmesinin en zorlu olduğu engel alanlarından biri olarak da karşımıza çıkmaktadır.

Her ne kadar belirli engel türlerine ilişkin belirli davranış örüntüleri tanımlanıyor olsa da duygusal-ruhsal dezavantajlılık durumunda uyum davranışları açısından daha belirgin zorluk yaşanabilmektedir. Eğitim-öğretim ortamlarında ise bu duygusal süreçler ve bireysel farklılıkların hem bireysel hem de grup-sınıf içinde yönetilebilmesi ve duygusal-ruhsal dezavantajlı öğrencinin ihtiyaçlarının giderilebilmesi her zaman çok kolay olmayabilir. Hastalık tanısı aynı olsa bile her duygusal-ruhsal dezavantajlı bireyin gereksinimi asla aynı olmayacaktır.

Ancak bildiğimiz bir gerçeklik vardır ki; ağır duygusal -ruhsal dezavantajlı bireyler de uygun tıbbi tedavi aldıkları durumda ancak ve ancak toplumla etkileşim halinde iseler, engel türlerine ve düzeyleriyle uyumlu iş-sorumluluk almaları mümkün olduğunda üretken bireyler olmaktadır. Bu nedenle duygusal-ruhsal dezavantajlı öğrencilerin de eğitim alabilmeleri, sürdürülebilmeleri ve meslek edinebilmeleri çok önemlidir.

Duygusal-Ruhsal dezavantaj-engel durumları engel türleri sınıflandırmasında;

- Şizofreni,
- Şizoaffektif bozukluk,
- Sanrısız bozukluklar,
- Atipik Psikozlar,
- Beyin hasarı, işlev bozukluğu ve bedensel hastalıklara bağlı ruhsal ve davranış bozuklukları,
- Duygudurum bozuklukları,
- Anksiyete bozuklukları,
- Psikoaktif madde kullanımına bağlı ruhsal ve davranışsal bozukluklar,
- Kişilik bozuklukları.

Bu hastalıklar bağlamında önemli bir konu ilaç kullanımı olup olmadığı ve olası ilaç yan etkileridir. Öğrencinin akademik süreçler ve etkileşimler konusunda belirgin bir zorluk yaşayıp yaşamadığı ya da öğrencinin farkında olduğu/olmadığı zorluklarının öğretim elemanı ve diğer öğrenciler için belirgin bir akademik ve etkileşimsel zorluk yaşanmasına aracılık edip etmediği gözlenmesi ve yönetilmesi gereken bir süreçtir.

ZİHİNSEL YETERSİZLİKLER

Zihinsel yetersizlik yaşayan bireyler yükseköğrenim sürecinde genellikle program yerleştirmelerinde engel durumları raporla belgelendirmiş ve üniversite EÖB ile paylaşılmış öğrencilerimiz olmaktadır. Bu koşulda eğitim-öğretim süreçlerini öğrencinin ihtiyaç duyduğu destek ve akademik uyarlamaları sağlamak görece mümkün olabilmektedir. Ancak çok ender durumlar da olsa bazı öğrencilerin zihinsel yeterlik düzeylerinin eğitim gördükleri alan yeterlikleri ile uyumlu olmadığı eğitim süreci içinde anlaşılmakta ve öğrenci zihinsel potansiyeline uygun bir programda olmadığı için başarısızlık ve hayal kırıklığı yaşayarak, eğitim ortamından uzaklaşmaktadır. Dolayısıyla öğrencinin yaşadığı zorluğun zihinsel beceri özellikleriyle bağlantısı olup-olmadığının belirlenmesi ve sonuca göre bir süreç yönetilmesi duygusal olarak zorlu olabilecek ve etik ilkeler doğrultusunda davranmaktan ödün verilmemesi gereken bir durum olarak karşımıza çıkabilir. Bu bağlamda ihtiyaç hissedilecek her türlü destek ve yönlendirme için EÖB temsilcisi aracılığı ile üniversitemizin ilgili tüm paydaşlarından görüş almanız süreci yönetmenizi kolaylaştıracaktır.

ÇOKLU ENGEL DURUMU

Çoklu engel durumlarında öğrenci için birden fazla ve farklı alanlarda akademik uyarlamalar gerekebilmektedir. Gözlemlediğiniz ya da beyan edilen çoklu engel durumuna ilişkin ihtiyaç hissettiğiniz destek ve yönlendirme için akademik biriminizdeki EÖB temsilcisiyle bağlantı kurabilirsiniz.

DİĞER YETERSİZLİK DURUMLARI

Kılavuzda değinilmemiş başlıklar ve alanlarda karşılaştığınız engel-yetersizlik durumları için yapılabilecekler konusunda akademik biriminiz EÖB temsilcisi ile bağlantı kurmak kolaylaştırıcı bir ilk adım olacaktır.

B.Ü. ENGELLİ ÖĞRENCİ BİRİMİ
Engelli Öğrenci Başvuru Formu

Adınız– Soyadınız		
Numaranız		
Doğum Tarihiniz		
Fakülteniz/ Bölümünüz/Sınıfınız		
Cep telefon numaranız		
E-Mail		
Acil durumda ulaşılabilecek kişinin Adı-Soyadı / cep telefon numarası		
ENGEL DURUMUNUZ İLE İLGİLİ BİLGİLER		
Engeliniz nedir?	Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu	( )
	İşitme Kaybı	( )
	Görme Kaybı	( )
	Ortopedik (Fiziksel) Engel	( )
	Duygusal Davranışsal Bozukluk	( )
	Öğrenme Güçlüğü	( )
	Otizm/Asperger Sendromu	( )
	Kronik/Sağlık Sorunu	( )
	Psikolojik Problemler	( )
	Diğer	( )
Engel Durumunuz	Geçici ( )	Kalıcı ( )
Hangi alanlarda güçlük çekiyorsunuz?	İşitme	( )
	Görme	( )
	Okuma / Yazma	( )
	Konuşma	( )
	Yürüme / Merdiven kullanma	( )
	Elleri Kullanma	( )
	Anlama / Düşünme / Konsantrasyon	( )
	Diğer	( )
Engelinizin eğitim hayatınızı olumsuz etkilememesi için ihtiyacınız olan hizmetler var mı?	Sınav/ ders materyallerinin alternatif formatta sunulması	( )
	Akran danışmanı / Gölge öğretmen	( )
	Dersliklerin kolay ulaşılabilir olması	( )
	Psikolojik danışma	( )
	İşaret dili çevirmeni	( )
	Sınav süresi uzatma/tek başına yapılması	( )
	Diğer	( )

Kişisel verileriniz 6698 sayılı KVKK kapsamında korunmaktadır.

NOT: Engelli/Sağlık Raporunuzu Engelli Öğrenci Birim Temsilcinize / Engelli Öğrenci Birimine iletiniz.

İmza :

Tarih ....../....../.....

<http://eob.baskent.edu.tr/kw/>

<http://kultur.baskent.edu.tr/kw/index.php>

<http://sporm.baskent.edu.tr/kw/index.php>

AKADEMİK UYARLAMA MEKTUBU

Akademik uyarlama talep edilen öğrenciye ilişkin bilgiler:

Adı -soyadı:

Öğrenci No:

Uyarlama talep edilen dersin adı-kodu-şubesi:

Yukarıda kişisel bilgileri sunulan dersinize kayıtlı öğrencimiz için EÖB olarak yapılan değerlendirmelerde öğrencinin ders katılımının sağlanması/artması, başarısının artması için bazı akademik uyarlamalar yapılması gerekmektedir. Sınıf içi ders etkinlikleri (yüz yüze/ uzaktan) ve sınav uyarlamaları konusunda aşağıda belirtilen uyarlamalar uygun görülmüştür. Engelli Öğrenci Birimi Temsilcimizle irtibata geçebilirsiniz.

1)

2)

3)

EÖB Temsilcisi:

Dekan /Müdür

EÖB Sorumlusu:

Tarih : .../.../.....

Tarih : .../.../.....

Tarih : .../.../.....

İmza:

İmza:

İmza:

Yukarıdaki uyarlamalara ilişkin olarak Başkent Üniversitesi EÖB tarafından yapılan değerlendirmelere katıldığımı, kendi sorumluluklarıma yönelik bilgilendirildiğimi ve fikir birliği ile hazırlanmış uyarlama metninin akademik danışmanımla ve dersin öğretim elemanlarıyla paylaşılmasına izin verdiğimi beyan ederim.

Öğrencinin Adı-Soyadı:

Tarih: .../.../.....

İmza:

Kişisel verileriniz 6698 sayılı KVKK kapsamında korunmaktadır.